

ისტორია, პოლიტიკა, წყაროთმცოდნეობა
HISTORY, POLITICS, PRIMARY SOURCE STUDIES

საქართველოს ისტორიისა და ქართული
აღმოსავლეთმცოდნეობის დიდი მკვლევარი

გიორგი ახალკაციშვილი

ისტორიის მასწავლებელთა საქართველოს ასოციაცია.
თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი აღმოსავლეთმცოდნე-ისტორიკოსი.
თბილისი, 0179, ილია ჭავჭავაძის გამზირი №1. საქართველო,
+995599872431. Georgeakhalkatsishvili@yahoo.com.
Orcid.org/ 0000-0003-4011-0450

აბსტრაქტი

დღეს, ქართული აღმოსავლეთმცოდნეობის, კერძოდ, თურქოლოგიის, განვითარების საქმეში ბევრი მკვლევარი და მეცნიერია ჩართული. მე, ამჯერად, მაქვს პატივი, ხაზი გავუსვა ახლო აღმოსავლეთისა და საქართველოს ისტორიის შუა საუკუნეების, ახალი და უახლესი ისტორიის, პოლიტიკისა და ცივილიზაციის მკვლევრის, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის, საქართველოს უნივერსიტეტის თანადადამფუძნებლისა და ერთ-ერთი პრეზიდენტის (პროფ. მანანა სანამესთან ერთად) – პროფესორ გიული ალასანიას ნაყოფიერი სამეცნიერო საქმიანობის საკითხებს.

ქალბატონი გიული ალასანია მრავალი ათეული წელია ეწევა პედაგოგიურ-კვლევით საქმიანობას საქართველოში არსებულ სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებლებში, რომელთა შორის გამოსარჩევია ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი და საქართველოს უნივერსიტეტი. ხანგრძლივი და ნაყოფიერი

ფიერი მოღვაწეობის განმავლობაში განსაკუთრებული პატივისცემა, ნდობა და სიყვარული დაიმსახურა როგორც სტუდენტების, ასევე კოლეგების მხრიდან. მან თავდაუზოგავი შრომის-მოყვარეობით და სანიმუშო პროფესიონალიზმით შეძლო არაერთი მნიშვნელოვანი წარმატების მიღწევა სამეცნიერო სფეროში. ამის დასტურია მის მიერ გამოქვეყნებული სამეცნიერო ნაშრომების, სტატიების თუ მონოგრაფიების ვრცელი სია, რომლებიც სტუდენტებისთვის სახელმწიფო, ასევე უცხოურ, ენაზე არსებულ შეუცვლელ სახელმძღვანელოებს წარმოადგენენ. მართალია ქალბატონი გიულის ძირითადი კვლევები საქართველოსა და ახლო აღმოსავლეთის შუა საუკუნეების ისტორიას უკავშირდება, თუმცა მისი კვლევის სამეცნიერო არეალი საკმაოდ ფართოა. იგი მუდმივად იღებს მონაწილეობას საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებში, სიმპოზიუმებსა და კონგრესებში, სადაც საკუთარ გამოცდილებას უზიარებს როგორც ქართველ, ასევე უცხოელ კოლეგებს. იგი არის არაერთი საინტერესო და მნიშვნელოვანი საგრანტო პროექტის წევრი და ავტორი. მუდმივად არის მზად, რომ საქართველოს ისტორიის მნიშვნელოვანი და პოლემიკური მოვლენების შესწავლით გაამდიდროს სამეცნიერო საზოგადოება.

საკვანძო სიტყვები: ქართველი აღმოსავლეთმცოდნე; გიული ალასანია; ახლო აღმოსავლეთის ისტორია; საქართველოს ისტორია; სტატიების კრებული; საქართველოს უნივერსიტეტი.

შესავალი

წინამდებარე სტატიის მიზანია წარმოაჩინოს ქართული წყაროთმცოდნეობისა და აღმოსავლეთმცოდნეობის, კერძოდ, თურქოლოგიის, დამსახურებული მოღვაწის, პროფესორ გიული ალასანიას მნიშვნელობა და ღირებულება საზოგადო და სამეცნიერო საქმიანობაში, აგრეთვე წარმოაჩინოს მისი ბოლო პერიოდის მიღწევები და მკითხველს გააცნოს ახლო აღმოსავლეთის

შუა საუკუნეების, ახალი და უახლესი ისტორიის, საქართველოსა და ახლო აღმოსავლეთის ისლამური ქვეყნების ურთიერთობების ისტორიის თემატიკაზე დაწერილი მონოგრაფიები, სამეცნიერო ნაშრომები და სტატიები. წარმოდგენილი ინფორმაცია გაცნობითი და ინფორმაციული ხასიათისაა და იგი ერთგვარად აჯამებს აღნიშნული საკითხის თანამედროვე პერიოდადმდე დაგროვებულ ცოდნას.

მეთოდი

წინამდებარე სტატია ეფუძნება სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებში აპრობირებულ კვლევის მეთოდებს. ნაშრომში გამოყენებულია ისეთი მეთოდები, როგორცაა ისტორიული ანალიზი, შედარებითი ანალიზი, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის დადგენა და დისკურსის ანალიზი. სტატიის ფარგლებში განხორციელდა საბიბლიოთეკო კვლევა-ძიება, რაც მიზნად ისახავდა საქართველოს მასშტაბით სხვადასხვა პერიოდში შექმნილი სამეცნიერო ნაშრომების (მონოგრაფიები, დისერტაციები, სტატიები) ერთიან ველში თავმოყრას. კვლევის პროცესში აგრეთვე გამოყენებულია სამეცნიერო ლიტერატურის მონაცემთა ურთიერთშეჯერების მეთოდიც.

შედეგები

წინამდებარე სტატიის ერთ-ერთი შედეგი სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ იგი წარმოაჩენს პროფესორ გიული ალასანიას ბოლო პერიოდში მიღწეულ შედეგებს საქართველოს ისტორიისა და თურქოლოგიის დარგში, მაგრამ, მცირე ნაწილით, განვიხილავთ ძველ მიღწევებსაც.

სტატიის ფარგლებში განხორციელებული კვლევა ცხადყოფს, რომ საქართველოში ახლო აღმოსავლეთისა და საქართველოს ისტორიის კვლევების ადრინდელი ტრადიცია კვლავ გრძელდება, რაც ძალიან დიდი საქმეა ქართული საისტორიო მეცნიერებისთვის.

დისკუსია

ჩემთვის დიდი პატივია ვისაუბრო ძვირფასი ლექტორის, უფროსი მეგობრის, პროფესორ გიული ალასანიას ბოლო პერი-

ოდში მიღწეულ წარმატებებზე. მანამდე კი, მსურს, რომ მკვითხველს მოკლედ გავაცნო მეცნიერის ბიოგრაფიული ნაწილი. ქალბატონი გიული ალასანია გახლავთ 150 სამეცნიერო ნაშრომისა და 14 წიგნის ავტორი, ასევე ხელოვნებისა და მეცნიერების მსოფლიო აკადემიის წევრი. მეცნიერის ძირითადი კვლევის სფეროა საქართველოს, თურქეთისა და ახლო ათმოსავლეთის ისლამური ქვეყნების შუა საუკუნეების ისტორია. ამავდროულად, ის შესანიშნავად იცნობს უახლესი ისტორიისა და თანამედროვე პოლიტიკის საკითხებს, რასაც მოწმობს მისი ნაშრომები.

პროფესორი გიული ალასანია მრავალი ათეული წელია პედაგოგიურ-სამეცნიერო საქმიანობას ეწევა ქართულ უმაღლეს სასწავლებლებში. ის არის საქართველოს უნივერსიტეტის დამფუძნებელი, პრეზიდენტი და ამავე უნივერსიტეტის ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლის პროფესორი. 1969 წელს მან დაამთავრა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი, თურქეთის ისტორიის მიმართულებით. 1974 წელს მიენიჭა ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატის, 1987 წლიდან დოქტორის, ხოლო 1991 წლიდან პროფესორის სტატუსი. 1969-1980 წლებში იყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის მეცნიერ თანამშრომელი, სადაც, 1980-1989 წლებში გააგრძელა სამეცნიერო საქმიანობა, როგორც უფროსმა მკვლევარმა. 1990-2005 წლებში იყო თბილისის ტექნიკურ უნივერსიტეტის, ხოლო 2004-2023 წლებში ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი; 1998-2014 წლებში ქალბატონი გიული მუშაობდა შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტში, სადაც, 2002-2014 წლებში ეკავა ამავე უნივერსიტეტის პრორექტორის თანამდებობა. 2004 წლიდან - დღემდე არის საქართველოს უნივერსიტეტის დამფუძნებელი და პროფესორი. გარდა ქართული უნივერსიტეტებისა, მას აქვს ფართო გამოცდილება უცხოურ უმაღლეს სასწავლებლებთან თანამშრომლობისა. 1996 წლის მისისიპის უნივერსიტეტში (აშშ) გაიარა ორთვიანი პროგრამა ამერიკული

საბჭოების -(*American Councils*) შერჩევით და ამავე წლის 4 იანვრიდან - 6 ივლისის ჩათვლით მერილენდის უნივერსიტეტის (აშშ) საერთაშორისო განვითარებისა და კონფლიქტის მართვის ცენტრში მიწვეული მეცნიერის რანგში იმყოფებოდა. 2000 წლის 1-31 ოქტომბერს ჩართული იყო ცენტრალური ევროპული უნივერსიტეტის (CEU, ბუდაპეშტი, უნგრეთი) კვლევით პროგრამაში. 2001 წელს ამერიკის საბჭოების - (*American Councils*) შერჩევით იყო აშშ-ში სამკვირიანი სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების სკოლის დირექტორების პროგრამის კოორდინატორი (ვაშინგტონი და მონტანას შტატი). 2005 -2004 წლებში ხელმძღვანელობდა კვლევებს ჟორჯ ვაშინგტონის უნივერსიტეტის პროფესორ ლუის შელის მიერ დაარსებულ „ტრანსნაციონალური დანაშაულისა და კორუფციასთან ბრძოლის ცენტრში“. პროფ. გიული ალასანიას წაკითხული აქვს ლექციები ისეთ ცნობილ უნივერსიტეტებში, როგორებიცაა ჰარვარდის უნივერსიტეტი, აზერბაიჯანის დიპლომატიის აკადემია, ბერლინის თავისუფალი უნივერსიტეტი და პიზის უნივერსიტეტი.

როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ქალბატონ გიულს აქვს კვლევის ფართო ინტრესები. ამას მოწმობის მის მიერ გამოცემული სტატიები და წიგნები ქართული წყაროთმცოდნეობის, თურქოლოგიისა და საქართველოს ისტორიის მიმართულებით. პირველად, ქართულ ისტორიოგრაფიაში, მან თურქულიდან თარგმნა ოსმალო მოგზაურისა და ისტორიკოსის „*ქათიბ ჩელების (1609-1657) ცნობები საქართველოსა და კავკასიის შესახებ*“ (ალასნია, გ. 1978), რომელსაც შენიშვნები, კომენტარები და სამიებლები დაურთო. 2013 წელს ეს ნაშრომი მეორედ (ალასნია, გ. 2013), ხოლო 2023 წელს მესამედ გამოიცა შევსებული სახით (ალასნია, გ. 2023). მასში გადმოცემულია ქათიბ ჩელების მიერ პირადად აღწერილი და XVII საუკუნემდე მომხდარი გაგონილი ამბები საქართველოსა და კავკასიის შესახებ, რაც მნიშვნელოვანი წყაროა ქართული სამეცნიერო სივრცისთვის.

პროფესორმა გიული ალასანიამ, პროფესორ რევაზ კიკნაძესთან ერთად, 1988 წელს, გამოსცა მონოგრაფია - „წყაროთმცოდ-

დნეობის თეორიული პრობლემები“ (ალასანია, გ., კიკნაძე, რ., 1988), რომელიც ისტორიული მეცნიერებების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დარგის - წყაროთმცოდნეობის მნიშვნელოვანი შენაძენია. მონოგრაფიაში ფართო ისტორიოგრაფიული მასალებით განხილულია თანამედროვე წყაროთმცოდნეობის ძირითადი თეორიული პრობლემები, მათი მნიშვნელობა ისტორიული მეცნიერებისათვის და საქართველოში მათი შესწავლის მდგომარეობა.

ქალბატონი გიულის მიერ დამუშავებული წყაროებიდან, ასევე, ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია „ცხოვრება საქართველოდა“ (პარიზის ქრონიკა)“, რომელიც არის მეცნიერულ-კრიტიკული ტექსტი პარიზის ნაციონალური ბიბლიოთეკის ხელნაწერის საფუძველზე; წიგნში გადმოცემულია XVIII საუკუნის ანონიმური ქრონიკის (1373-1683) შესახებ ვარაუდები მისი დათარიღებისა და არქიტექტონიკის შესახებ (ალასანია, გ. 1980). „პარიზის ქრონიკის“ შესწორებული ტექსტი ახლიდან გამოიცა 2023 წელს (ალასანია, გ. 2023), რომელსაც ქალბატონმა გიულამ შესავალი, შენიშვნები და საძიებლები დაურთო. მოგეხსენებათ, რომ „ქართლის ცხოვრება“ არის საქართველოსთან დაკავშირებით სხვადასხვა მემატანეების მიერ შექმნილი კრებული, რომლის ნაწილიც, ასე ვფიქრობ, არის ცალკე გამოცემული და დამუშავებული „პარიზის ქრონიკაც“.

2006 წელს პროფ. გიული ალასანიამ გამოსცა წიგნი - „ქრისტეანობის ოცი საუკუნე საქართველოში“ (ალასანია, გ. 2006), რომელიც გახლავთ საქართველოში ქრისტეანობის 2000 წლისთავის აღსანიშნავად UNESCO-ს დავალებით ჩატარებული პროექტის - „საქართველოს გაქრისტეანების ოცი საუკუნე“ - წარმატების ერთ-ერთი შემაღგენელი ნაწილი, კონფერენციასთან (აკად. რისმაგ გორდუხიანის ხელმძღვანელობით) და ფოლკლორულ ფესტივალ „ჩვენებურებთან“ ერთად. თავდაპირველად წიგნი გამოიცა სამ ენაზე : ქართულ, ინგლისურ და რუსულ ენებზე, ხოლო ამავე წელს მეორედაც გამოიცა, უფრო შევსებული სახით, უკვე ოთხ ენაზე: ქართულად, ინგლისურად, რუსულად და

თურქულად. 2010 წელს გამოვიდა წიგნის ბოლო გამოცემა (ალასანია, გ. 2010), სადაც შინაარსის თხრობა ფრანგულადაც არის ჩამატებული. წიგნში ქრონოლოგიურადაა გადმოცემული საქართველოში ქრისტიანული რელიგიის გამოჩენისა და განვითარების ისტორია. ნაშრომში თხრობა იწყება ქრისტეს დაბადებიდან 1991 წლამდე, როდესაც საქართველომ დამოუკიდებლობა მოიპოვა და რუსეთს გამოეყო. UNESCO-ს გადაწყვეტილებით, „საქართველოში ქრისტიანობის გავრცელების ოცი საუკუნე“ შეტანილია 2004-2005 წლების ყველაზე მნიშვნელოვან მოვლენათა სიაში.

პროფესორი გიული ალასანია სხვადასხვა პერიოდში, ქართულ და უცხოურ გამოცემებში, აქტიურად აქვეყნებდა სტატიებს ახლო აღმოსავლეთისა და საქართველოს შუა საუკუნეების, ახალი და უახლესი ისტორიის, გეოგრაფიის, პოლიტიკისა და კულტურის საკითხებზე. 2007 წელს მეცნიერმა გამოსცა „საისტორიო კრებული“ (ალასანია, გ. 2007), რომელშიც შეტანილია სტატიები (ქართულად, ინგლისურად და რუსულად), რეცენზიები და მათი აბსტრაქტები ინგლისურ ენაზე. კრებულში არის ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორებიცაა თბილისის საამიროს დაარსების თარიღის საკითხი (ალასანია, გ. 1999; 21-27), ქართველებისა და დანიშმენდიანების ურთიერთობების ისტორია (ალასანია, გ. 2002; 21-27), გაერთიანებული ქართული სამეფოს სათავეების საკითხები (ალასანია, გ. 2004; 20-24), ბასიანის ბრძოლის თარიღის დადგენა (ალასანია, გ. 1975; 89-92), სელიმ I-ის საქართველოში ლაშქრობა (ალასანია, გ. 2000; 22-31). ასევე, რეცენზიები: პროფ. გოჩა ჯაფარიძის (რომელიც ამ კრებულის რედაქტორია) წიგნზე „საქართველო და მახლობელი აღმოსავლეთის ისლამური სამყარო XII-XIII ს-ის პირველ მესამედში“ (ჯაფარიძე, გ. 1995); რონალდ გრეგორი სუნის „ქართველი ერის ჩამოყალიბება“ (სუნი, რ.გ, 1994) და სხვა. ზემოთ წარმოდგენილი თემები ქართული ისტორიოგრაფიის დიდი შენაძენია და სხვა ავტორთა აკადემიურ ნაშრომებში ხშირად არის ციტირებული.

2007 წელს პროფ. გიული ალასანიას რედაქტორობით პროფ. მიხეილ სვანიძემ გამოსცა წიგნი „თურქეთის ისტორია“ (სვანიძე, მ. 2007), რომელიც მოიცავს 1299-2000 წლების მოვლენებს და მნიშვნელოვანი შენაძენია ქართული თურქოლოგიისთვის. როგორც წყაროთმცოდნეს, პროფესორ გიული ალასანიას მონაწილეობა აქვს მიღებული საქართველოს ისტორიის შესწავლისთვის ერთ-ერთი ძირითადი წყაროს - „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტის, კონკრეტულად ჟამთააღმწერლის „ასწლოვანი მატიანეს“ ტექსტის დამუშავებაში (ქართლის ცხოვრება, 2008; 523-654).

მეცნიერის თითოეულ კვებაში წარმოდგენილია სიახლე, ან ძველი საკითხის ახლებური, უფრო მდიდარი წყაროთმცოდნეობითი მასალით შევსებული ვერსიები. მისი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მონოგრაფია არის „საქართველო და ისლამადელი თურქები“ (ალასანია, გ. 2008), რომელიც 2008 წელს გამოიცა და პირველია ასეთი შინაარსით. წიგნში ქალბატონ გიულის გამოკვლეული აქვს ქართველებისა და ისლამადელი თურქების ურთიერთობის ისტორიის საკითხები, ქართული და თურქული ტომების პირველი გაერთიანებები კავკასიაში, ვახტანგ გორგასალის ურთიერთობა ჰუნ-თურქებთან და მისი გარდაცვალების თარიღი, ქართლისა და თურქების ურთიერთობები VI საუკუნეში და ურთიერთობები ხაზარებთან VII-VIII საუკუნის პირველ ნახევარში. მონოგრაფიაში ცალკე თავად განხილულია ბიზანტიის მმართველი ჰერაკლე კეისარის (610-641) კავკასიური პოლიტიკა, რომელიც ქართველებთან და ხაზარებთან ურთიერთობებს მოიცავს. ასევე, გამოკვლეულია ქართველების და ბიზანტია-ხაზარების კავშირები „აფხაზთა სამეფოს“ შექმნის წლებში, ლეონის მმართველობა და VIII საუკუნის მეორე ნახევარში არაბთა წინააღმდეგ მიმდინარე ქართველთა ბრძოლა დამოუკიდებლობისთვის და ხაზართა როლი ამ პროცესში. გარდა ისლამადელი პერიოდისა, მონოგრაფიაში არის ისეთი საკითხები, რომლებიც ისლამის ჩამოყალიბების შემდეგ თურქულენოვანი ხალხის ქართველებთან ურთიერთობის ისტორიას მოიცავს. ისინი არ

ცხოვრობენდნ ისლამის სამყაროში და შესაბამისად არ იყვნენ მუსლიმები, მაგალითად - ყივჩაღები. მონოგრაფია - „ქართველები და ისლამამდელი თურქები“ გამოცემულია ისევე როგორც ქართულ ენაზე, ასევე თურქულად ქ. ტრაპიზონში - *Gürçüler ve İslam Öncesi Türkler* (ALASANIA, G. 2013) და ინგლისურულად აშშ-ში - *The Relations Between pre-Islamic Turks and Georgians From the Third to the Ninth Century: A History of Byzantine – Persian Politics in the Caucasus* (Alasania, Giuli. 2014). ამ მონოგრაფიის ქართულ გამოცემაზე რეცენზია დაწერა პროფ. მარიკა ჯიქიამ, რომელმაც ნაშრომს „ქართული თურქოლოგიის ახალი ფურცელი“ უწოდა (ჯიქია, მ. 2011; 470-473).

პირველად საქართველოში, 2011 წელს, გამოიცა მონოგრაფია (643 გვერდი) - „ახლო აღმოსავლეთის ისტორია და მისი ურთიერთობები სამხრეთ კავკასიასთან (XIX ს.-XXI ს.-ის დასაწყისი)“ (სანიკიძე, გ. ალასანია, გ. გელოვანი, ნ. 2011), რომლის ავტორებიც არიან ცნობილი აღმოსავლეთმცოდნე-ისტორიკოსები: პროფ. გიორგი სანიკიძე, პროფ. გიული ალასანია და პროფ. ნანი გელოვანი. სამივე ავტორმა ერთ მონოგრაფიად წარმოადგინა ირანის, არაბული სამყაროს და თურქეთის ისტორიის თემები. ქალბატონმა გიულიმ ამ მონოგრაფიაში დაწერა ოსმალეთის იმპერიის XIX-XX საუკუნეების მოვლენებზე, რომლებიც მოიცავს სელიმ III-ის (1789-1807) მმართველობას, მაჰმუდ II-ის (1808-1839) რეფორმებს, თანზიმათის ეპოქას (1839-1876), საშინაო და საგარეო პრობლემებს. ასევე, მუსტაფა ქემალის რევოლუციას და ქემალისტური რესპუბლიკის საგარეო პოლიტიკას, თანამედროვე თურქეთის პოლიტიკურ სისტემას, არმიას თურქეთში, ამ უკანასკნელის ევროკავშირთან ურთიერთობებს და ამ პროცესის დროს კონსტიტუციურ რეფორმებს. დასახელებული მონოგრაფია გამოიცა ქართველოლოგიის, ჰუმანიტარული და სოციალური მეცნიერების ფონდის (შოთა რუსთაველის სახელობის ფონდის) ფინანსური მხარდაჭერით (გრანტი NA-20-09). წიგნი, საქართველოში გამოქვეყნებული ამ თემატიკის შინაარსით, პირველი გამოკვლევაა, რომელიც უნივერსიტეტებში, მოცემული

პერიოდისა და ისტორიის შესწავლისას, ფლაგმან ლიტერატურას წარმოადგენს.

ბოლო პერიოდში, კონკრეტულად 2022-2023 წლებში, ქალბატონმა გიულიმ გამოსცა სამი მნიშველოვანი წიგნი, აქედან ერთი პირველწყარო - ფარსადან გორგიჯანიძის „საქართველოს ცხოვრება“ (გორგიჯანიძე, ფ. 2022), რომელიც მეცნიერმა მოამზადა გამოსაცემად, გამოკვლევა, შენიშვნები და საძიებლები დაურთო; ასევე, სტატიების კრებულის - II და III ტომები (ალასანია, გ. 2023), რომლებიც გაგრძელებაა 2008 წელს გამოცემული „საისტორიო კრებულისა“. დავიწყოთ იმით, რომ XVII საუკუნის ქართველი მემკვიდრის ფარსადან გორგიჯანიძის ნაშრომი ქართული ისტორიოგრაფიისთვის აქანდეც იყო ცნობილი, მას არაერთი მკვლევარი იყენებდა საქართველოს ისტორიის სხვადასხვა საკითხების გამოსაკვლევად. თავდაპირველად, კერძოდ 1896 წელს, გორგიჯანიძის თხზულებას შეეხო მოსე ჯანაშვილი, რომელმაც გამოსცა „ფარსადან გორგიჯანიძე და მისი შრომანი“ (ჯანაშვილი, მ. 1896), მაგრამ ყველაზე ხშირად პროფ. რევაზ კიკნაძეს ჰქონდა ამ თხზულებასთან შეხება, რის შედეგადაც მან მოამზადა რამდენიმე მნიშველოვანი ნაშრომი - 1. Парсадан Горгиджанидзе. История Грузии (Р. К. Кикнадзе, В. С. Путуридзе. 1990); 2. Очерки по источниковедению истории Грузии. Парсадан Горгиджанидзе и „Картлис Цховреба“ (Р. К. Кикнадзе, 1980); 3. ფარსადან გორგიჯანიძე და „ისტორიანი და აზმანი შარავანდეთანი“, (კიკნაძე, რ. 1975) და 4. „ფარსადან გორგიჯანიძის ერთი ქართული წყაროს შესახებ“ (კიკნაძე, რ. 1971). ფარსადანის თხზულების გარკვეულ ნაწყვეტებთან დაკავშირებით ნაშრომები/ სტატიები მოამზადეს სარგის კაკაბაძემ - „ფარსადან გორგიჯანიძის ისტორია“ (კაკაბაძე, ს. 1925), ივანე ჯავახიშვილმა - „ფარსადან გორგიჯანიძე“ (ჯავახიშვილი, ივ. 1977), კარლო ტაბატაძემ - „ისევ ფარსადან გორგიჯანიძის თხზულების XV საუკუნის წყაროების საკითხისათვის“ (ტაბატაძე, კ. 1973) და დავით კაციტაძემ - 1. „ფარსადან გორგიჯანიძის თხზულებისა და „ქართლის ცხოვრების“ გაგრძელებების XV საუკუნის სპარსული სპარსული

წყაროები (კაციტაძე, დ. 1960); 2. „ფარსადან გორგიჯანიძის თხზულებისა და „ქართლის ცხოვრების“ გაგრძელებების XVI-XVII საუკუნის სპარსული სპარსული წყაროები“ (კაციტაძე, დ. 1960). ზემოთ ჩამოთვლილი ნაშრომები ეხება ფარსადანის თხზულების გარკვეულ ნაწყვეტებს, მაგრამ თხზულების სრული გამოკვლევა არცერთი არაა. ამ თემის სრულად დამუშავება, დიდი ძალისხმევითა და თავდაუზოგავი შრომით, პროფესორმა გიული ალასანიამ შეძლო, რითაც უდიდესი საქმე გაუკეთა ქართულ ისტორიოგრაფიას.

ბოლოს, რაზეც მინდა ქალბატონი გიულის ნაშრომებიდან ყურადღება გავამახვილო არის სტატიების კრებულის II და III ტომები, რომლებშიც შეტანილია მეცნიერის მიერ სხვადასხვა დროს გამოქვეყნებული სტატიები, ქართულ და უცხოურ საერთაშორისო დონის პუბლიკაციებში. მეორე ტომი მოიცავს უშუალოდ სტატიებს, რომლებიც შეეხება წანარების ვინაობას, უცხოეთში ქართველთა მოღვაწეობას, თამარის მამიდა რუსუდანის პოლიტიკურ ცხოვრებასა და მის როლს საქართველოს სამეფოს ისტორიაში, რომელიც ქალბატონი გიულის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი, ბოლოს გამოცემული, პუბლიკაციაა. ასევე, კრებულში შეტანილია მეფეთა-მეფე თამარის გარდაცვალების თარიღის დადგენის საკითხი, ქრონოლოგიურად შეკრებილი და გაანალიზებული უცხოური წყაროები თბილისის შესახებ და მეფე ბაგრატ V-ის გარდაცვალების თარიღის დადგენაზე, რომელიც, აგრეთვე, მნიშვნელოვანი სიახლეა საქართველოს ისტორიისთვის. გარდა შუა საუკუნეებისა, კრებულებში შეტანილია საქართველოსა და თურქეთის შესახებ უახლესი ეპოქის პოლიტიკური ისტორიის გამოკვლევები და მეცნიერის დასკვნები, მაგალითად: 1. ქართული ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობები, რომელიც ქრისტიანობის ქვეყანაში შემოსვლიდან იწყება და XX საუკუნის ჩათვლით გრძელდება; 2. საქართველოს ურთიერთობები დასავლეთთან ძვ.წ III საუკუნიდან მოყოლებული თანამედროვე პერიოდის ჩათვლით, სადაც ისტორიულ ქრონოლოგიასთან ერთად განხილულია საქართველო, როგორც ხიდი

დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის, აშშ-საქართველოს ურთიერთობები, საქართველო-ნატოს ურთიერთობები, ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ურთიერთობების სამართლებრივი საფუძველი, ევროპული სამეზობლო პოლიტიკა (ENP), აღმოსავლეთთან პარტნიორობის საკითხები, 2009 წლის ევროპის დახმარების პროგრამა, შავი ზღვის სასაზღვრო თანამშრომლობა და ა. შ. (ალასანია, გ. 2023). მესამე ტომი, პირველისგან განსხვავებით, არა მხოლოდ სტატიებს, არამედ რეცენზიებსაც მოიცავს, რომლებიც ქართულ და უცხოენოვან პუბლიკაციებზე დაწერა ქალბატონმა გიულამ. ასევე, არის რეცენზიები, რომლებიც მეცნიერის ნაშრომებზე დაწერეს მისმა კოლეგებმა, პროფესორებმა: მარიკა ჯიქიამ, გოჩა ჯაფარიძემ, ნანი გელოვანმა და მზია სურგულაძემ. ქალბატონ გიული ალასანიას განსაკუთრებით კარგად გამოსდიოდა კოლეგებზე საუბარი, რადგან გარდა კოლეგიალობისა, მეგობრული ურთიერთობებიც ჰქონდა მათთან. ამიტომ, მას ევალუბოდა ხომლე კოლეგა-მეგობრების ნაყოფიერი მოღვაწეობის შეფასებები, რომლებიც, ზოგჯერ, საიუბილეოდ გამოდიოდა, ხოლო ზოგჯერ სახსოვარს წარმოადგენდა (ალასანია, გ. 2023).

აკადემიური მოღვაწეობის გარდა, ქალბატონი გიულის შესახებ მინდა ვთქვა, რომ ის არის საკუთარი საქმის პროფესიონალი, აღმოსავლეთმცოდნეობის დიდი ოჯახის ღირსეული წევრი და წარმომადგენელი, საქმისადმი შესაშური მიდგომებით გამორჩეული, ყურადღებიანი ლექტორი, ხელმძღვანელი და ერთგული მეგობარი. არ მახსენდება ფაქტი, რომ რაიმე რჩევა მისთვის ეკითხათ, ხოლო ის ბოლომდე არ დახმარებოდა, პირადი გამოცდილებით მრავალჯერ გამოცვადე. ქალბატონი გიული ყოველთვის გვერდში უდგას კოლეგებს, მეგობრებს და ახალგაზრდა მეცნიერებს, რომლებიც გარკვეულ ნაბიჯებს დგავენ ქართული საისტორიო მეცნიერების განვითარებისთვის. მისი ხელმძღვანელობით წარმატებით დაცულია სტუდენტთა საბაკალავრო, სამაგისტრო და სადოქტორო თემები. ქალბატონ გიულის მიღებული აქვს ათამდე ჯილდო, მათ შორის 2004 წელს სტა-

მბოლში (თურქეთი) თურქული ენის საზოგადოებამ დააჯილდოვა თურქოლოგიაში შეტანილი წვლილისათვის. 2006 წელს ორგანიზაცია „ოქროს ფრთამ“ აღიარა წლის ადამიანად. 2007 წელს გახდა მშვიდობის ელჩი. 2010 წელს მიენიჭა ივ. ჯავახიშვილის აკადემიური სახელობითი პრემია, 2012 წელს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გადაეცა თურქეთის „19 მაისის უნივერსიტეტის“ პრემია თურქეთის კულტურაში შეტანილი წვლილისათვის. ამავე წელს ფესტივალმა „ჩვენებურები“ (პრეზიდენტი და ხელმძღვანელი გიული ალასანია) მიიღო ნეტარი იოანე პავლე II-ის სახელობის მშვიდობის პრემია და 2013 წელს დაჯილდოვდა დელ ბიანკოს ფონდის (ფლორენცია) ბრინჯაოს მედლით, რომელიც სულ ხუთია გადაცემული)(<https://web.archive.org/web/20210305230347/https://u.g.edu.ge/persons/full/332>).

ჩემთვის, როგორც ახალგაზრდა ისტორიკოსისთვის, მისი გვერდში დგომა და რჩევები შეუფასებელია. მინდა, რომ პროფესორ გიული ალასანიას ვუსურვო მხნეობა, სიძლიერე, ქვეყნისათვის მრავალი დიდი საქმის კვლავ წარმატებით განხორციელება, სამართლიან ქვეყანაში ცხოვრება და ულავი წარმატებები.

ზემოთ წარმოდგენილია პროფესორ გიული ალასანიას მოღვაწეობის ბიოგრაფიული და სამეცნიერო მოღვაწეობის მოკლე მიმოხილვა. მის პროფესიონალიზმზე, თავდადებული შრომის სიყვარულზე და ამის შედეგად გამოცემულ მნიშვნელოვან პუბლიკაციებზე დეტალურად რომ ვისაუბროთ, მრავალი გვერდი დაიწერება.

ბიბლიოგრაფია:

- ალასანია, გ. (1975). ბასიანის ბრძოლის თარიღისთვის. „მაცნე“. ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოგრაფიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია, N1.
- ალასანია, გ. (1978). ქათბო ჩელების ცნობები საქართველოსა და კავკასიის შესახებ. თურქულიდან თარგმნა, შესავალი და

- შენიშვნები დაურთო გიული ალასანიამ. თბილისი, გამომც. „მეცნიერება“.
- ქათიბ ჩელების ცნობები საქართველოსა და კავკასიის შესახებ. თურქულიდან თარგმნა, შესავალი და შენიშვნები დაურთო გიული ალასანიამ. თბილისი, 2013, გამომც. „ჰოროსი XXI“.
 - ქათიბ ჩელების ცნობები საქართველოსა და კავკასიის შესახებ. თურქულიდან თარგმნა, შესავალი, შენიშვნები და საძიებელი დაურთო გიული ალასანიამ. თბილისი, 2023, გამომც. „საქართველოს უნივერსიტეტი“.
- ალასანია, გ. (1980). „ცხოვრება საქართველომსა“ (პარიზის ქრონიკა)“. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, შესავალი, შენიშვნები და საძიებლები დაურთო გიული ალასანიამ. თბილისი, გამომც. „მეცნიერება“.
- „ცხოვრება საქართველომსა“ (პარიზის ქრონიკა)“. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, შესავალი, შენიშვნები და საძიებლები დაურთო გიული ალასანიამ. თბილისი, 2023. გამომც. „საქართველოს უნივერსიტეტი“.
- ალასანია, გ., კიკნაძე, რ., (1988). წყაროთმცოდნეობის თეორიული პრობლემები. თბილისი, გამომც. „მეცნიერება“.
- ალასანია, გ. (1994). რონალდ გრიგორ სუნი. ქართველი ერის ჩამოყალიბება. ბლუმინგტონი და ინდიანოპოლისი. (რეცენზია).
- ალასანია, გ. (1999). თბილისის საამიროს დაარსების ისტორიისათვის. „ანალები“, N1.
- ალასანია, გ. (2000). სელიმ I და საქართველო. „ტიპოლოგიური ძიებანი“. ვლადიმერ ახვლედიანისადმი მიძღვნილი კრებული. თბილისი.
- ალასანია, გ. (2002). ქართველებისა და დანიშმენდიანების ურთიერთობების წარსულიდან. ანამკი. ისტორიული-ფილოლოგიური ძიებანი. კრებული ეძღვნება ნოდარ (ნუკრი) შოშიაშვილს.

- ალასანია, გ. (2004). გაერთიანებული ქართული სამეფოს სათავეებთან. „ანალები“, N2.
- ალასანია, გ. (2006). ქრისტიანობის ოცი საუკუნე საქართველოში. (ქართულ, ინგლისურ, რუსულენებზე). გამომცემლობა „დიასპორა“.
- ქრისტიანობის ოცი საუკუნე საქართველოში. (ქართულ, ინგლისურ, რუსულ, თურქულ ენებზე) მეორე გამოცემა, 2007.
- ქრისტიანობის ოცი საუკუნე საქართველოში. (ქართულ, ინგლისურ, რუსულ, თურქულ, ფრანგულ ენებზე), მესამე გამოცემა, 2010.
- ალასანია, გ. (2007). საისტორიო კრებული. თბილისი.
- ალასანია, გ. (2008). ქართველები და ისლამადელი თურქები. თბილისი, გამომც. „საქართველოს მაცნე“.
- ალასანია, გ. (2011). ახლო აღმოსავლეთის ისტორია და მისი ურთიერთობები სამხრეთ კავკასიასთან (XIX ს. – XXI ს-ის დასაწყისი. თანავტორები გ. სანიკიძე, ნ. გელოვანი). ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2011.
- ალასანია, გ. (2023). სტატიების კრებული ტ. II და ტ. III. თბილისი, გამომც. „საქართველოს უნივერსიტეტი“.
- გორგიჯანიძე, ფ. (2022). საქართველოს ცხოვრება. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, შენიშვნები და საძიებლები დაურთო გიული ალასანიამ. თბილისი, გამომც. „საქართველოს უნივერსიტეტი“.
- კაკაბაძე, ს. (1925). „ფარსადან გორგიჯანიძის ისტორია“. საისტორიო მოამბე, წ. II, თბილისი.
- კაციტაძე, დ. (1960). ფარსადან გორგიჯანიძის თხზულებისა და „ქართლის ცხოვრების“ გაგრძელებების XV საუკუნის სპარსული სპარსული წყაროები. „აღმოსავლური კრებული“, ტ. I. თბილისი.
- კაციტაძე, დ. (1960). ფარსადან გორგიჯანიძის თხზულებისა და „ქართლის ცხოვრების“ გაგრძელებების XVI-XVII საუკუნის სპარსული სპარსული წყაროები“. საქართველოს

- სსრ მეცნიერებათა აკადემიის საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების მოამბე, ტ. II, თბილისი.
- კიკნაძე, რ (1971). ფარსადან გორგიჯანიძის ერთი ქართული წყაროს შესახებ. „მაცნე“, ისტორიის სერია.
- კიკნაძე, რ (1975). ფარსადან გორგიჯანიძე და „ისტორიანი და აზმანი შარავანდეთანი. თბილისი, გამომც. „მეცნიერება“.
- სვანიძე, მ. (2007). თურქეთის ისტორია. თბილისი, გამომც. „არტანუჯი“. რედაქტ. პროფ. გიული ალასანია.
- ტაბატაძე, ვ. (1973). ისევ ფარსადან გორგიჯანიძის თხზულების XV საუკუნის წყაროების საკითხისათვის. „ქართული წყაროთმცოდნეობა - ტ. IV“, თბილისი.
- ჯავახიშვილი, ივ. (1977). ფარსადან გორგიჯანიძე - თხზულებანი, ისტორიის მიზანი, წყაროები და მეთოდები წინათ და ახლა, წიგნი I, ტ. VIII, თბილისი.
- ჯაფარიძე, გ. (1995). „საქართველო და მახლობელი აღმოსავლეთის ისლამური სამყარო XII-XIII ს-ის პირველ მესამედში“, თბილისი.
- ჯანაშვილი, მ. (1896). ფარსადან გორგიჯანიძე და მისი შრომანი. თბილისი, გამომც. „მ. შარაძის სტამბა“.
- ჯიქია, მ (2011). ქართული თურქოლოგიის ახალი ფურცელი. მარიკა ჯიქიას რეცენზია გიული ალასანიას წიგნზე : „ქართველები და ისლამამდელი თურქები“ (2008). თბილისი. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის შრომები, ტ. II, თბილისი, გვ. 470-473.
- Alasania, Giuli (2014). *The Relations Between pre-Islamic Turks and Georgians From the Third to the Ninth Century: A History of Byzantine – Persian Politics in the Caucasus. With a Foreword by Gocha Djaparidze. A Queenston Book Published by The Edwin Mellen Press Lewiston Lampeter.* წიგნის რეცენზია - *The Relations Between Pre-Islamic Turks and Georgians From the Third to the Ninth Century. A History of Bizantine-*

- Persian Politics in the Caucasus.* Caucasus Journal of Social Sciences. Volume 8, Issue 1. The University of Georgia Publishing House. pp. 1-27. 2015.
- ALASANIA, G. (2013). Gürcüler ve İslam Öncesi Türkler. Çev. Nanuli Kaçarava. Karen Yayınları, Trabzon.
- Р. К. Кикнадзе (1980). Очерки по источниковедению истории Грузии. Парсадан Горгиджанидзе и „Картлис Цховреба“. Институт истории, археологии и этнографии им. И.А. Джавахишвили, Тбилиси.
- Р. К. Кикнадзе, В. С. Путуридзе. (1990). Парсадан Горгиджанидзе. История Грузии. Тбилиси. Мецниереба.
- <https://web.archive.org/web/20210305230347/https://ug.edu.ge/persons/full/332 ბოლო ნახვა 23/11/2024>.